

15 anys després de la victòria sobre els EUA

Els primers dòlars del Vietnam

Vietnam intenta sortir de la crisi a través de la introducció gradual de l'economia de mercat i del turisme. Ens ho explica Alfred Bosch des de Hanoi.

El foraster obre uns ulls com taronges, alhora incrèdul i desconcertat. En ple mercat de Hanoi, a escassos metres del mausoleu de Ho-Chi Minh, una paradeta exhibeix samarretes amb un dòlar solitari i impecable estampat al dors. George Washington somriu amb una mirada maliciosa, a punt d'aclicar l'ull i comunicar la seva infiltració victoriosa a un dels bastions llegendaris de l'antiimperialisme.

El 30 d'abril de 1975, els tancs del Vietnam del Nord van penetrar al Palau Presidencial de Saigon tot esclafant les reixes d'entrada. Al costat, els helicòpters de la US Navy evacuaven els darrers periodistes i funcionaris des del terrat de l'ambaixada nord-americana. Mentre els partidaris del Vietnam plantaven la bandera roja als balcons, desenes de refugiats s'estovaven per aferrar-

se a les portes i els patins dels helicòpters. Per a David, era la imatge de la victòria més exultant; per a Goliat, la instantània que simbolitzava la més humilant de les derrotes.

Des de l'endemà de l'expulsió dels americans, la República Socialista del Vietnam va haver de patir una dutxa d'aigua freda darrere l'altra. La guerra havia col·locat aquest poble asiàtic en un núvol de certa irrealitat, amb els seus herois, la seva imbatibilitat, la seva tenacitat, els seus Dien-Bien-Phu i ofensives del Tet. El mite vietnamita va haver de confrontar-se, a partir de 1975, amb la crua realitat d'un poble exhaurit. La guerra amb la Xina (1979) i els deu anys d'ocupació de Cambodja, que van obligar a mobilitzacions militars importants, van afeblir l'economia; l'èxode massiu dels *boat people* i el bloqueig americà al final va hi-

potecar els esforços de reconstrucció.

Una cadena de desastres naturals —sequeres, inundacions i tifons—, van abocar el Vietnam unificat a una crisi sense precedents, portant fam i penúria generalitzada a principis dels vuitanta. La producció d'arròs, producte de primera necessitat, va caure en picat fins als nivells pre-colonials, davant una població que no parava de créixer. Finalment, el Partit Comunista decideix fer front a la situació i proclama la Doi Moi, una espècie de *perestroika* a la vietnamita, que rebutja el canvi polític però admet la introducció gradual de l'economia de mercat.

El nou pragmatisme dels dirigents de Hanoi permet, malgrat la retirada progressiva de l'ajuda soviètica —a causa del col·lapse econòmic de l'URSS—, un cert respir de l'agricultura i del petit comerç. En pocs anys, el país torna a exportar

arròs, i atrau les primeres inversions japoneses, taiwaneses i franceses. Fins i tot, gràcies al clima de distensió que sembla endolcir el contenciós cambodjà, i després de la retirada de tropes vietnamites del país veí, es comença a parlar de la reobertura de relacions diplomàtiques i comercials amb els Estats Units.

En pocs anys, els carrers de Saigon —primer— i de Hanoi —més tard— s'omplen de motocicletes, de llocs de venda ambulants i de tanques publicitàries. Les botigues i els grans magatzems, abans orfes de productes i pletòrics de cues,

toritats han adoptat una postura molt més permissiva respecte a les regulacions vigents. Les declaracions de duanes són un pur formulisme, i els escorcolls de persones i equipatges s'han convertit en una activitat rutinària. Fa només un parell d'anys, la policia intentava assegurar-se que ningú no entrés divises d'amagat. I que els visitants no s'evadissin amb metall o pedres precioses. En l'actualitat, és estrany el turista que no s'emporti objectes de plata o de fusta lacada, comprats a preus irrisoris, i sota la mirada complaent dels gendarmes.

fitar les múltiples esquerdes que en els darrers anys, o mesos, han anat trencant el mur oficialista que aillava el Vietnam. Diverses agències de París, Bangkok i Manila emeten visats individuals; i una vegada a dins, és fàcil trobar a Saigon petites agències de viatges que, rendint-se al dòlar, poden aconseguir tots els permisos de residència o de desplaçament que siguin necessaris. Curiosament, una de les agències amb més agilitat és la de les joventuts comunistes —Sapsimex. Fins i tot és fàcil aconseguir un meravellós *tour* per Cambodja, mal-

comencen a amuntegar piles de roba, sabó, xocolata i altres sumptuositats capitalistes. La inflació, l'atur, els acomiadaments i tota la resta de símptomes del progrés tornen a aflorar en la societat vietnamita.

Una de les fonts de divises amb què occident sol accontentar el Tercer Món també reapareix: el turisme. Restringit durant uns anys als visitants de països socialistes, o a col·lectius afins als partits pro-soviètics europeus, el flux de visitants augmenta per incloure tots aquells ciutadans que hi van més o menys organitzats i que porten dòlars a les butxaques.

Avui dia, el negoci del turisme no arriba ni de lluny a les cotes de Tailàndia o Indonèsia, però els primers viatjants intrèpids ja omplen els escassos vols de la Vietnam Airlines. En un esforç per agilitar els obstacles burocràtics, les au-

L'eliminació del mercat negre ha estat una altra mesura, per part del govern vietnamita, de reconciliació amb la realitat. El canvi negre, que permetia canviar vint o trenta vegades més favorable que l'oficial, ha desaparegut per la senzilla raó que ha estat absorbit per un canvi sotmès a fluctuacions del mercat, el qual situa el dòlar a uns cinc o sis mil donges. Per a fer-nos una idea del que això significa, un bon dinar en un hotel de la capital pot costar entre quinze i vint mil donges. De fet, l'únic que pot encarir el viatge són els desplaçaments llargs i les estades d'hotel, que s'han de satisfer en moneda americana.

En teoria, per aconseguir el visat, els permisos i els bitllets de desplaçaments interns cal programar viatges organitzats, a través de les agències oficials. No obstant, i com a símptoma d'una certa obertura, l'amant de l'aventura pot apro-

grat les activitats gens tranquil·litzants de la guerrilla.

A les platges verges, paisatges feréstecs i preus rebentats del Vietnam, s'hi afegeix un altre atractiu turístic, que els autòctons han començat a descobrir, i que pot esdevenir en el futur un dels negocis més sucosos. Es tracta del record de la guerra, de l'explotació de noms mítics i de gestes memorables. Poca gent aniria als boscos de Cu-chi si el Vietnam no hi hagués viscut sota terra durant tants anys; i gairebé segur que ningú no travessaria centenars de quilòmetres de selva per arribar a la vall despoblada de Dien-BienPhu, si no s'hi hagués consumat la derrota més important del colonialisme europeu.

¿Quin atractiu pot tenir un camí de fang, perdut entre muntanyes i pluges torrencials, si no es coneix com a Ruta Ho-Chi-Minh? ¿Quina gràcia té un

SILVIA MENENDEZ

Cu-Chi: Turisme bòl·lic

Plou abundantament, i el fang s'enganxa a les sabates. Fan passar el grup de turistes a un cobert de fusta i bambú. Una senyora de Bordeus perd la sabata i el guia, xop fins als ossos, l'hi recull. Un veterà del Vietcong trau un bastonet i comença a fer explicacions sobre el mapa. Un intèrpret tradueix: el discurs és factual, força objectiu. Tot seguit, passen un vídeo propagandístic, que relata les gestes dels guerrillers a Cu-Chi.

La visita al complex subterrani desperta curiositats malal·tisses, en observar el retorn a les cavernes, i en comprovar la capacitat de resistència i sofriment que pot arribar a tenir una gent encaparrada a resistir. De tots els martiris que els vietnamites van haver de patir per guanyar el conflicte, el de Cu-Chi és doblement captivador perquè va ser voluntari, marcat per la determinació d'un col·lectiu obstinat i tenaç fins a l'extrem.

Cal entrar en els túnels encongits i humits de la zona per

entendre la magnitud del sacrifici. Dos-cents cinquanta quilòmetres de galeries estretes i mal ventilades van ser durant deu anys el refugi d'uns combatents, amics de les tenebres, que van esmerçar enginy i perseverança contra l'exèrcit més poderós del món. Les dimensions dels túnels eren ideals perquè els asiàtics de metre i mig s'hi esmunyissin amb el seu llum d'oli i la seva metrallera, i al mateix temps impracticables per als marines americans, carregats de bosses i equips ultramoderns.

El sistema, que comprenia sales subterrànies amb cuines, aules, despatxos, dormitoris, etc., comptava amb parets arrebossades de pasta de sal i calç. Tres nivells consecutius, fins a una fondària de deu metres estaven comunicats per petits pous verticals i eren hermèticament segregables amb unes portes de terra. Quan els americans hi intentaven insuflar gasos letals, els milicians tancaven les portes i els obligaven a baixar per desem-

bussar els túnels: aleshores els regalaven amb seips verinoses, que indefectiblement provocaven el pànic entre els intrusos. Les portes exteriors eren camuflades amb terra i fulles, de tal forma que enmig de la jungla resultaven molt difícils de detectar. Hi havia també entrades dissimulades sota les catifes de cases particulars o submergides en llacs de la zona.

Quinze mil lluitadors van arribar a fer vida en aquest sotmón sinistre, sortint al vespre per buscar queviures o sabotejar bases militars —que en algun cas es trobaven a menys de cinc quilòmetres. De dia, els activistes amagaven el cap i es dedicaven a dormir, a assistir a classes d'adoctrinament o a conuiu en família, ja que dones i nens formaven part de la colònia guerrera.

Pocs visitants s'atreveixen a baixar fins al tercer nivell, que és el més claustrofòbic de tots, i desaproveiten l'oportunitat d'arrossegar-se pel fang, espantant rats-penats i olorant detritus. Amb el primer nivell, de

fet, ja n'hi ha prou per a complir el deure de visitant: pots observar el parament de màquines d'escriure, hamaques i aparells de telèfon que han estat conservats en la seva ubicació original i, amb una mica de sort, acabar perdut —gràcies a la murrieria d'algun guia.

En sortir, la senyora de Bordeus ja és a la cantina, comprant-se com a souvenir un petit projectil de bazooka que els guerrillers van reconvertir en llum d'oli. Uns cinc-cents metres més enllà, els turistes que ho desitgin poden triar entre un M-16 americà, un AK-47 soviètic, o altres armes xineses, txeques i franceses, per fer pràctiques de tir. Els fusells, fabricats en el seu moment a milers de quilòmetres, i destinats perquè els vietnamites aprenguessin l'ofici de matar, avui només serveixen per a disparar contra una llauna de Coca-Cola, i, mitjançant la mòdica quota d'un dòlar, contribuir a la migrada balança de pagament de la República Socialista del Vietnam.

edifici mig abandonat, d'arquitectura funcional, més enllà d'haver estat l'ambaixada dels Estats Units durant la guerra? ¿I a qui li interessarien els canons del parc Lenin, les barraques de My Lai, els tancs de Da Nang, la guillotina del Museu de la Revolució, si no desvetllessin els records més visceralis i mòrbids

dels addictes a documentals televisius de tot el món?

Potser sí que, al capdavant, el mite vietnamita haurà acabat portant dòlars i felicitat a un poble cansat de tanta indignència sobirana; però no per dret de conquesta, sinó per explotació de la imatge, que és el que dona rèdits en

aquests temps que corren. I de passada, tal vegada s'impedirà que tots els beneficiaris d'imatge de la guerra del Vietnam, a través de les pel·lícules més taquilleres de la dècada, vagin a parar a mans de la mateixa comunitat que va causar la tragèdia.

Alfred Bosch